

Семінар № 15
Тема: Протистояння СРСР і США. “Холодна війна” (2 год.)*

План

1. Розстановка сил на міжнародній арені після закінчення Другої світової війни.
2. Початок “холодної війни”. Створення НАТО і Варшавського договору.
3. Гонка озброєнь.
4. Локальні конфлікти (війни у Кореї, В’єтнамі, Карибська криза).
5. Спроби розрядки.

Семінарське заняття розпочинаємо з розгляду питання про розстановку сил на міжнародній арені після Другої світової війни. Зазначаємо, що після Другої світової війни антифашистська коаліція фактично розпалась, союз СРСР, США, Великої Британії фактично розпався, виникло і набуло дальшого розвитку гостре протистояння між СРСР та США. Виникла світова система соціалізму на чолі з СРСР. Виріс авторитет Радянського Союзу на міжнародній арені (подумайте, з чим це було пов’язано. Перебування радянських військ у Північній Кореї, перемога комуністів у Китаї – все це зміцнювало світовий соціалістичний табір. В свою чергу США намагалися об’єднати навколо себе західноєвропейські країни. Розкрити причини утворення блоку НАТО, Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ). Слід зупинитися на створенні та ролі ООН у системі міжнародних відносин.

Відповідаючи на друге питання, слід насамперед визначити причини “холодної війни”, розглянути різні точки зору з цього приводу. Мабуть, найбільш вірогідною буде та точка зору, що ініціювали “холодну війну” США та Великобританія (промова Черчилля у Фултоні), однак небезпідставно, бо СРСР намагався, і досить успішно, розповсюдити свій вплив на країни Східної Європи, підтримував національно-визвольний рух у колоніальних країнах. Можна розглянути й інші думки з цього приводу (наприклад: СРСР і США в рівній мірі винні у розв’язуванні “холодної війни”). Надалі “холодна війна” набувала свого поширення, перетворившись у протистояння новостворених військово-політичних блоків – НАТО і Організації Варшавського Договору, а в окремих регіонах світу набувала характеру збройного протистояння (війни у Кореї, В’єтнамі та ін.). Необхідно проілюструвати свою розповідь конкретним фактичним матеріалом (локальні конфлікти розглядаються у третьому питанні).

Однією з форм прояву “холодної війни” стала безпрецедентна у світовій історії гонка озброєнь. Слід зупинитися на нарощуванні ядерної зброї провідними країнами світу – СРСР і США, до цієї гонки приєднались Великобританія та Франція, а пізніше – Китай, Індія, Пакистан, Північна Корея. Необхідно зупинитися на винайденні атомної зброї США, її випробуванні, створенні подібної зброї в СРСР, на радянській політиці досягнення паритету у виробленні ядерної та звичайної зброї, наслідках гонки озброєнь у провідних країнах світу, зокрема в СРСР (збільшення бюджетних витрат на озброєння, нарощування виробничих потужностей військово-промислового комплексу, зниження життєвого рівня трудящих тощо).

По четвертому питанню можна заслухати як усні, так і письмові повідомлення на теми: “Війна в Кореї (1950-1953 рр.)”, “Карибська криза”, “Війна у В’єтнамі”, “Арабо-ізраїльські війни”, “Радянська агресія в Афганістані”.

Однак слід вказати, що у світі наростав і пацифістський рух (Всесвітній рух прихильників миру), який був спрямований на недопущення розв'язання нової світової війни, обмеження гонки озброєнь, навести відповідні приклади. На державному рівні були також досягнуті деякі успіхи в обмеженні насамперед ядерних озброєнь (Московський договір 1963 р., угода СРСР і США 1972 р. про обмеження стратегічних озброєнь та систем ПРО, договір про ліквідацію ракет середньої дальності (1987 р.), переговори по скороченню звичайних озброєнь). Радянське керівництво на чолі з Брежнєвим проголосило курс розрядки. В плані проведення цього курсу слід зупинитися на конкретних фактах, які свідчать про проведення такої політики (договори про нерозповсюдження ядерної зброї, про заборону розміщення її на дні океанів, морів та в їх надрах, поліпшення взаємовідносин СРСР і Франції, чотиристороння угода по Берліну та ін.). Хельсінкська нарада з питань безпеки і співробітництва 1975 р. як результат політики розрядки.

Доповіді: *“Війна в Кореї (1950-1953 рр.)”, “Карибська криза”, “Війна у В’єтнамі”, “Арабо-ізраїльські війни”, “Радянська агресія в Афганістані”.*

Термінологічний словник: “холодна війна”, протистояння, НАТО, ОВД, гонка озброєнь, локальні конфлікти, рух прихильників миру, політика розрядки.

Дати, обов’язкові для запам’ятовування: 1946 р. – промова Черчилля у Фултоні, початок “холодної війни”; 1949 р. – утворення НАТО; 1950-1953 рр. – війна в Кореї; 1955 р. – утворення ОВД; 1956, 1967, 1973 рр. – арабо-ізраїльські війни; 1962 р. – Карибська криза; 1965-1973 рр. – війна в Індокитаї; 1972 р. – договір між СРСР і США про обмеження стратегічних озброєнь; 1975 р. – Хельсінкська нарада з питань безпеки і співробітництва; 1979-1989 рр. – війна СРСР в Афганістані.

Обладнання семінарського заняття: карта “Міжнародні відносини після Другої світової війни (1945-1991 рр.)”.

Література

Хрестоматія по новейшей истории. Документы и материалы. – М., 1960. – Т. 1, 2.
История международных отношений и внешней политики СССР. – Т. 1, 2. – М., 1967.

Всемирная история: Учебник / Под ред Г. Поляка и А. Марковой. – М., 2000.

История дипломатии: В 5 т. – Т. 4. – М., 1979.

Всесвітня історія: Підручник для 11 кл. – К., 2001.

Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1945-1970-ті рр. – К., 1999.

Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1980-2000 рр. – К., 2001.

* Тільки для міжнародників.